

(Nie)widzialne pomniki wolności

Seria zawiera zdjęcia 140 pomników z terenu dawnych zaborów – austriackiego (Galicja), rosyjskiego (Królestwo Polskie), pruskiego (Śląsk), będących widocznym śladem początku końca feudalizmu na terytorium współczesnego państwa polskiego. Ponieważ na obiektach tych umieszczano inskrypcje dziękczynne dla cesarza Ferdynanda I lub cara Aleksandra II, napisy takie były często zamalowywane pobiłą wapienną, skuwane, zaś same upamiętnienia dedykowano wtórnie Tadeuszowi Kościuszce lub z intencją uczczenia kolejnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości (proceder ten ma miejsce do dnia dzisiejszego, krzyż pańszczyźniany w Prandocinie-Łłach dedykowano w 2005 roku pamięci Jana Pawła II).

Fotografiom towarzyszy wybór instrumentów dyscyplinowania ludzi pracujących na folwarkach (to m.in. pieniądze zastępcze, baty i kańczugi) z kolekcji muzealnych.

Latem 2023 roku Magdalena Zych wraz z Dorotą Majkowską-Szajer i Justyną Matwijewicz z Muzeum Etnograficznego w Krakowie zrealizowały w 14 miejscowościach, w których nadal istnieją tego rodzaju pomniki, badania terenowe. Zespół śledził echo relacji wieś-dwór, wysłuchując opinii na temat współczesnych stosunków pracy, własności gruntów, źródeł dochodów, kierunków i celów migracji. Rafał Mazur zarejestrował pejzaże dźwiękowe. Materiał z badań, w postaci specjalnie stworzonych ścieżek dźwiękowych, ujawnia współczesne realia życia Bóbrki, Biedrzykowic, Bykowiec, Dziurkowa, Goździelina, Iwanowic Włociańskich, Janowic, Korzenicy, Krzczonowic, Makowa, Nozdrzca, Ubieszyna, Ulucza-Hroszówki i Szczytników.

Na wystawie lokalny łódzki kontekst wybrzmiewa w oparciu o wybór źródeł z Archiwum Etnograficznego Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi autorstwa Tomasza Romanowicza. Specjalnie wykreowana ścieżka dźwiękowa, prezentuje pamięć ostatniego pokolenia robotnic i robotników folwarcznych w zderzeniu z życiem w Łodzi. Autorami doświadczenia dźwiękowego o teatralnym charakterze są: Lewis Gibson, Bryce Lease oraz Agnieszka Jakimiak. Aktorskiego głosu archiwom udzieliły Halszka Lehman i Lena Schmischeiner.

Na wystawie prezentowane są wyniki badań na temat upamiętnień znoszenia pańszczyzny przeprowadzonych przez Muzeum Etnograficzne w Krakowie.

Zespół kuratorski: Adam Mazur, Tomasz Romanowicz, Magdalena Zych

Organizator: Kamienica Hilarego Majewskiego

Ścieżka audio – badania terenowe: Dorota Majkowska-Szajer, Justyna Matwijewicz, Rafał Mazur, Magdalena Zych

Ścieżka audio – materiały archiwalne: Lewis Gibson, Agnieszka Jakimiak, Bryce Lease, Halszka Lehman, Lena Schmischeiner, Tomasz Romanowicz.

Współorganizatorzy:

Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie, Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi, The Royal Central School of Speech and Drama – University of London

Instytucje wspierające: Muzeum Etnograficzne im. Franciszka Kotuli w Rzeszowie, Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie.

Wojciech Wilczyk (ur. 1961) – polski artysta, który od lat łączy w swojej twórczości fotografię, poezję, eseistykę oraz krytykę sztuki. Absolwent filologii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim, zadebiutował jako fotograf w 1988 roku, a od 1997 roku jest członkiem Związku Polskich Artystów Fotografików. Jego prace dokumentalne, takie jak „Czarno-biały Śląsk”, „Niewinne oko nie istnieje”

czy „Święta Wojna”, ukazują często zanikające elementy krajobrazu postindustrialnego oraz złożoną pamięć historyczną Polski. Wilczyk jest również cenionym kuratorem i wykładowcą na Akademii Fotografii w Krakowie, a jego twórczość była wielokrotnie nagradzana, m.in. nagrodą PHOTO BOOK OF THE YEAR 2014, i prezentowana na wystawach w Galerii Atlas Sztuki oraz CSW Zamek Ujazdowski. Publikował na łamach między innymi „Tygodnika Powszechnego”, „Gazety Wyborczej”, „Opcji”, „Obiegu”, „Fototapety” i „Fa-Artu”.